

DOI: 10.7596/taksad.v11i4.3180

Citation: Ayvaz, E. & Halaç, H. H. (2022). Kültürel Miras Yönetimi Konulu Yayınların Bibliyometrik Analizi. *Journal of History Culture and Art Research*, 11(4), 68-88. doi: <http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v11i4.3180>

Kültürel Miras Yönetimi Konulu Yayınların Bibliyometrik Analizi

Bibliometric Analysis of Publications on Cultural Heritage Management

Ebru AYVAZ¹, Hicran Hanım HALAÇ²

Abstract

Values that reflect the cultural accumulation of societies which were transferred from the past are called cultural heritage. The concept of cultural heritage management emerges in preserving and transferring cultural heritage values to future generations. In order for conservation to be sustainable, in addition to social awareness, it is necessary to create social awareness and awareness for future generations. One of the important steps in this regard is the studies in the literature on cultural heritage management. In this context, for the definition of research terms, related to digital design research in the Scopus database; A systematic literature review was conducted using the bibliometric analysis method using the keyword combination “cultural heritage management” (Title, Abstract, Keywords) AND “conservation” (All Fields) OR sustain* (All Fields). As a result of the keyword search combinations dated 31.12.2022 as the last date of data collection, 442 publications were reached. Results that have been mapped with bibliometric network diagrams obtained from the VOSviewer (VOS) program. Obtained results contain the information of year, language, document type, subject, journal, publisher, keyword, author, country, number of citations and cited authors of the publications. It is expected that this research, which has the characteristics of providing a comprehensive overview of current studies, will contribute to the development of conservation awareness in cultural heritage management by emphasizing the sustainable conservation approach and to the development of the transfer of cultural heritage to future generations by giving direction to the next researches, as well as covering previous researches in a holistic manner.

Keywords: Cultural Heritage Management, Conservation, Sustainability, Literature Review, Bibliometric Analysis.

¹ Ebru AYVAZ, Eskişehir Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, İstanbul/Türkiye, E-posta: ebru_ayvaz@eskisehir.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6312-1956

² Prof. Dr., Eskişehir Teknik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Eskişehir/Türkiye, Orcid No: 0000-0001-8046-9914, E-mail: hhalac@eskisehir.edu.tr

Öz

Toplumların geçmişten günümüze aktardıkları kültürel birikimlerini yansıtan değerlere kültürel miras adı verilmektedir. Kültürel miras değerlerinin korunarak yaşatılması ve gelecek kuşaklara aktarılmasında kültürel miras yönetimi kavramı ortaya çıkmaktadır. Korumanın sürdürülebilir olması için toplumsal farkındalığa ek olarak gelecek nesiller için de toplumsal bilinç ve farkındalığın oluşturulması gerekmektedir. Bu konudaki önemli adımlardan biri kültürel miras yönetimi konusunda literatürde yapılan çalışmalardır. Bu kapsamda araştırma terimlerinin tanımlanması için Scopus veri tabanında sayısal tasarım araştırmalarıyla ilgili; “cultural heritage management” (Title, Abstract, Keywords) AND “conservation” (All Fields) OR sustain* (All Fields) anahtar kelime kombinasyonu kullanılarak bibliyometrik analiz yöntemi ile sistematik literatür incelemesi yapılmıştır. Verilerin en son çekildiği tarih olarak 31.12.2022 tarihli anahtar kelime arama kombinasyonları sonucunda 442 adet yayına ulaşılmıştır. Bulgular; VOSviewer(VOS) programından elde edilen bibliyometrik ağ diyagramları ile haritalandırılmıştır. Elde edilen sonuçlar; yayınların yıllarına, diline, belge türüne, konularına, dergilerine, yayıncılarına, anahtar kelimelerine, yazarlarına, ülkelerine, atıf sayılarına ve atıf yapılan yazarlarına ait bilgi evrenini içermektedir. Mevcut çalışmalara kapsamlı bir bakış sağlama niteliğinde olan bu araştırmanın, önceki araştırmaları bütün bir biçimde ele almasının yanı sıra bir sonraki araştırmalara da yön vererek kültürel miras yönetiminde koruma bilincinin geliştirilerek sürdürülebilir koruma yaklaşımının vurgulanarak öne çıkmasına ve kültürel mirasın gelecek nesillere aktarımının geliştirilmesine katkı sağlaması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Miras Yönetimi, Koruma, Sürdürülebilirlik, Literatür Taraması, Bibliyometrik Analiz.

Giriş

Kültürel miras, toplumların ortak tarihini aktaran, toplumun dayanışma ve beraberlik duygularını güçlendiren, insanların tarih boyunca biriktirdikleri deneyimlerin ve geleneklerin devamlılığını sağlayan ve gelecekteki oluşumları etkileyen idealleri ifade eder (Öksüz Kuşçuoğlu, 2017, p.60) ve bu birikimler insanlarla birlikte gelişir ve yaşar (Ökesli, 2011, p.12). Geniş anlamda kültürel miras, insanların hem kendi aralarında hem de içinde yaşadıkları çevreyle olan etkileşimlerinin bir sonucudur. Bu süreçlerin sonucu çeşitli şekillerde kendini gösterir (Sandell, 1998 & Spennemann, 2011). Bu gösterimlerin geçmiş ile bağlantısı düşünüldüğünde her ne kadar aklımıza öncelikli olarak tarih ve arkeoloji ile ilgili bulgular gelse de (Ünsal ve Pulhan, 2012: 34) kültürel miras; bir grup veya toplumun toplumların kimlikleriyle, kültürleriyle ve tarihleriyle ilgili somut ve somut olmayan miras varlıklarının bir bütünüdür (Logan, 2007). Kültürel miras kavramı somut kültürel miras, somut olmayan kültürel miras, sualtı kültürel mirası ve doğal miras olarak UNESCO, ICOMOS ve benzeri uluslararası kurumlar tarafında hazırlanan sözleşmelerde ve uluslararası hukuk metinlerinde sınıflandırılmıştır (Öksüz Kuşçuoğlu, 2017, p.60). Somut kültürü (binalar, anıtlar, manzaralar, kitaplar, sanat eserleri ve eserler gibi) taşınır ve taşınmaz kültürel miraslar içerirken, somut olmayan kültürü (sözlü gelenekleri, gösteri sanatları folklor, gelenekler, dil ve bilgi gibi) ve doğal mirası (kültürel açıdan önemli manzaralar, kültürel peyzajlar, biyolojik ve jeolojik formasyonlar); (Sullivan, 2016, s.605), sualtı kültürel mirası; su altı batıkları, sualtı kalıntıları ve kentleri oluşturur (Öksüz Kuşçuoğlu, 2017, p.60). Bu miras öğelerinin farklı kültürleri birbirine bağlayan iplik göreviyle geçmişin bilgisinin ve geleneğinin sürdürülebilir biçimde korunmaları ve gelecek nesillere aktarımı önemlidir (Williams, 2009, p.25). Bu noktada kültürel mirasa sahip çıkarak korunmasını sağlamak yaşam kalitemizi iyileştirir ve toplumların büyümesini etkileyen ekonomik ve insan kaynaklarını geliştirir (Di Pietro, et al. 2015). Diğer yandan ulusal ve uluslararası birçok kuruluş kültürel mirasın korunması ile ilgilenerken kültürel mirasın gelecek nesillere aktarımıyla ilgilendir ve bu sürecin yönetiminde çok disiplinli uzman grubun iş birliğine ihtiyaç duyar. Örneğin konservatörler,

mimarlar, sanat tarihçileri, bilim adamları, kamu hükümet temsilcileri ve kültürel miras varlıklarının sahipleri çok disiplinli bir grup kültürel mirasın yönetiminde sürece dahil olurlar (Muñoz Viñas, 2012). Bu yönde toplumun genişlemesi ile ilgili bireysel kültürel miras unsurları ve değişen ihtiyaçları, kültürel miras yönetimi araştırmalarının ayrılmaz bir parçasıdır (Jurenienė, et al. 2014, s.237).

En genel anlamda kültürel miras yönetimini açıklamak gerekirse özellikle Avrupa'da 1970'li yıllardan itibaren önem kazanmaya başlamıştır. Bu alanda koruma, yönetim tüzükleri ve yönergeler ortaya çıkarılmıştır ve birçok araştırmacı geçmişten günümüze bu alan üzerinde bilimsel çalışma yapmıştır. Özellikle bu makale kapsamında ele alınan kavramlardan sürdürülebilirlik kavramı; kültürel mirasla tartışılmaya başlanmıştır. Bu çalışmalar her ne kadar 1970'lerde başlasada ilk olarak 19. Yüzyılda ICAHM (ICOMOS Uluslararası Komitesi) tarafından kullanılmıştır (Ünver, 2006, p.2). Kültürel miras yönetimi yaklaşımında Dünya Mirası Konseptinin yaklaşımı, yönetilecek alana öncelik vermesinden dolayı önemlidir (Capple, 2000, s.188). 2000'li yıllarda ise yaklaşım şu şekilde gelişmiştir. Sürdürülebilirlik ilkesi mirasın korunması için önem kazanmaya başlamıştır. Birleşmiş Milletler'in ilk kez 1987'de Brundtland Raporu'nda yer verdiği sürdürülebilirlik kavramı, başlangıçta sürdürülebilir kalkınmayla benzer bir biçimde kullanılıyor ve "Bugünün gereksinimlerini, gelecek kuşakların gereksinimlerini karşılama yeteneğinden ödün vermeden karşılayan kalkınma" olarak belirtilir (WCED, 1987, p.43). 2001 yılında ABD/ ICOMOS Değişimi Yönetmek: Sürdürülebilirlik temasıyla uluslararası bir sempozyum gerçekleştirdi. "Yapılı Çevrenin Korunmasına Yönelik Yaklaşımlar" adlı sempozyum mirasın korunması için sürdürülebilirlik ilkesinin önemini vurguladı. Belirtilen bu noktada kültürel mirasın korunmasında kültürel miras yönetimi kavramının sürdürülebilirlik kavramı ile olan ilişkisi zorunlu olmaktadır. Kültürel mirasın korunması ve bu korumanın sürdürülebilir olabilmesi için yönetim ilkeleri, yaşatma yani günlük hayatımıza dâhil etme, ekonomik bir boyut kazandırma ve gelecek nesillere bu olguları taşıma amacı içerisinde ilerlemelidir. Koruma ilkelerinden ödün verilmeden, korumanın topluma rağmen değil, toplumla beraber yapılması temel ilke olarak değerlendirilmelidir. Diğer yandan kültürel miras kavramının çok geniş bir alana hitap ettiği gerçeği göz önünde bulundurularak, somut ve somut olmayan kültür varlıkların korunmasında bu iki kavramın bir bütün olarak ele alınması gereği kültürel miras yönetim kavramı koruma yaklaşımlarında yerini almıştır. Sürdürülebilir yönetim kavramında ise kültürel mirasın yalnızca fiziksel olarak sağlamlaştırılıp korunması yeterli değildir. Kültürel mirasın korunması ve yaşatılması hatta toplumun ekonomik ve sosyal gelişmesinde kültürel miras değerinin katkıda bulunmasının sağlanması gerekmektedir. Bu amaçla kültürel miras yönetimi kavramının çok geniş bir veri alanını kapsaması, kültürel kaynaklarla ilgili birçok anlamı bünyesinde barındırarak birçok alanla ilişkilenen bir kavram olmasından ötürü literatürde bu alanda yapılan sayısız bilimsel çalışma mevcuttur. Bu çalışmalar incelendiğinde bu kavram farklı yazarlar ve kurumlar tarafından odak derecelerine, konularına ve uzmanlaşılan alanlara göre farklı tanımlanmıştır.

Birçok kaynak, kültürel miras yönetimini "kültürel varlık yönetimi", "miras yönetimi", "kültürel kaynak yönetimi", "arkeolojik kaynak yönetimi" ve "arkeolojik miras yönetimi" olarak tanımlar. McManamon'a göre her iki terim de sıklıkla birbirinin yerine kullanılmaktadır (McManamon, 2000) ve yönetim süreci UNESCO tarafından "etkili yönetim" olarak tanımlanmaktadır. McKercher ve Cros, kültürel miras yönetimini, kültürel miras varlıklarının mevcut ve gelecek nesiller için kültürel değerlerini korumak amacıyla sistematik bakım ve bakım olarak tanımlamışlardır (McKercher ve Cros, 2002). Kerber, kültürel miras yönetimi kavramını, özellikle geçmişe ait kayıtların korunması veya mevcut tanıkların ve kültürel kaynakların korunması, kullanılması, korunması, korunması, hassaslaştırılması dahil olmak üzere yasa ve eylemler dahil yol ve araçların geliştirilmesi kavramını benimser. Tarih öncesi ve tarihi kalıntıların araştırılması veya karar verilmesini etkileyen faaliyetler için kullanılan şemsiye kavram olarak tanımlanır (Kerber, 1994, s.3). Lipe, Kerber'in yanı sıra, kültürel miras yönetimini "Geçmişten hangi öğelerin korunacağı ve bu öğelerin bugün ve yarın nasıl kullanılacağı ile ilgilenen kültürel kaynak yönetimi, böylece bir öz bilinçli düşüncenin ortaya çıkışını temsil eder" olarak tanımlar. İnsan kültürü kadar eski olması gereken, genellikle üstü örtülü bir süreçtir (Lipe, 1984, s.1). Arkeolojik kanıtlara dayanan birkaç tanım da vardır. Cleere'nin arkeolojik kültürel mirasın yönetimi konusunda çok sayıda önemli araştırması vardır. Arkeolojik miras yönetiminin eğitici rolüyle bağlantılı kültürel kimliğe yönelik

ideolojik yaklaşımın ekonomik bir temeli vardır (Cleere, 1989, s.10). Başka bir tanımda ise “miras yönetimi; tarihi alanlarda tarihi dokulara olan ilgi, insanların katılımı ve tecrübeleriyle sağlamlaşan ziyaretçi yönetimidir” şeklindedir (Orbaşlı 2000, s.162).

Tüm bu farklı tanımlamalar koruma sürecinin gelişimini anlamak için önemlidir. Burada verilen tanımlamalar ile kültürel miras yönetimi kavramının yaklaşımlarını ve odaklarını ortaya koyarak kültürel miras yönetimi kavramının gelişimi aktarılmaya çalışılmıştır. Bu süreçte kültürel miras yönetimi kavramı gelişim tarihi boyunca korunması kapsamında sürdürülebilirlik ilkesi ile vurgulanmıştır. Bu çalışmanın temel amacı ise kültürel miras yönetimine yeni bir yaklaşım sunarak, bu alanda yapılan birçok farklı çalışmanın akademik durumuna ilişkin çeşitli bulguları bibliyometrik analiz yöntemiyle ortaya koyulmasıdır. Literatüre bakıldığında bu alanda uzman kişilerce ve öne çıkmış kurumlarca bilimsel birçok çalışma yapılsa da kültürel miras yönetimini konu alan çalışmaların bibliyometrik analiz yöntemi ile incelenmesinde literatürde boşluk olduğu görülerek bu alandaki boşluğun giderilmesi temenni edilmiştir. Tablo-1’de sistematik literatür taraması ve bibliyometrik çalışmaların genel kapsamını aktarmak için kültürel miras konusuna ilişkin yapılan çalışmaların adı, amacı, kapsamı, çalışmalarda kullanılan veri tabanı ve elde edilen yayın sayısı ve incelenen ölçütler gibi değişkenler doğrultusunda listelenmiştir. Yapılan literatür taramasına göre “kültürel miras yönetimi” kavramının koruma ve sürdürülebilirlik kavramları ile ilgili olan birlikteliğine rastlanılmamıştır. İncelenen yayınlara ek olarak bu çalışmanın da özgün durumunu belirtmek amacıyla tabloda özellikleri verilmiştir.

Tablo-1: Kültürel mirasın bibliyometrik/sistematik araştırmalarına ilişkin literatür

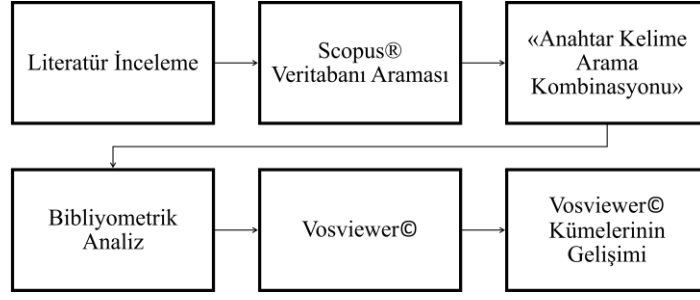
Başlık	Çalışmanın Amacı	Çalışmanın Kapsamı	İncelenen Kriterler
Kültürel Miras Turizmi Araştırmalarının Görsel Haritalama Tekniği ile Bibliyometrik Analizi (Sarı Gök, 2022)	Kültürel Miras Turizmi ile ilgili araştırmaların sistematik literatür taraması ile incelenmesi.	Scopus veritabanında 755 yayın incelenmiştir.	Genel bilgiler, birlikte oluşum, ortak alıntı analizleri ve betimsel veri analizleri.
Somut Olmayan Kültürel Miras Konulu Bilimsel Yayınların Veri Görselleştirme Tekniği ile Bibliyometrik Analizi (Baytok, vd. 2021)	Somut olmayan Kültürel Miras alanındaki tez, makale ve çalışmaların bibliyometrik olarak değerlendirilmesi.	YÖK Ulusal Tez Merkezi, Dergipark Akademik ve YÖK Akademik veri tabanlarında 211 yayın incelenmiştir.	Yayın türleri, yayın yılları, lisansüstü tez, makale ve makalelerin nitelikleri ve en çok tekrarlanan kelimeler
Kültürel Miras Aktarımı ile İlgili Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi (Çağlayan, vd. 2022)	Kültürel miras aktarımı konulu lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizinin yapılması.	YÖK ulusal tez merkezinde 101 adet yüksek lisans tezi incelenmiştir.	Üniversite, yıl, akademik düzey, kullanılan yöntemler, kültürel miras aktarımı kapsamında işlenen konular, kaynaklar
Tarihi Çevrede Sürdürülebilirlik Konulu Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi (Özkaraca & Halaç, 2022)	Tarihi yapıları çevrede sürdürülebilirlik/süreklilik üzerine lisansüstü tezlerinin bibliyometrik olarak incelenmesi	YÖK ulusal tez merkezinde 468 çalışma incelenmiştir.	Tarihi Çevrede Sürdürülebilirlik Konulu Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi (Özkaraca & Halaç, 2022)

Kültürel miras konulu lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi (Demiral ve Saatçi, 2019)	Kültürel miras bibliyometrisi üzerine yapılan tezlerin incelenmesi	YÖK ulusal tez merkezinde 141 çalışma incelenmiştir.	Üniversite, enstitü, tez türü, yayın yılı, dil, anabilim dalı, konu, anahtar kelimeler, araştırma türleri, danışman unvanları
Bu çalışmada “conservation (koruma) ve sustain*(sürdürmek)” anahtar kelimeleri ile kültürel miras yönetimine ilişkin yayınlar incelenmiştir.	Bu çalışmanın temel amacı, bibliyometrik analiz yöntemi ile kültürel miras yönetimine ilişkin birçok farklı çalışmanın akademik durumuna ilişkin çeşitli bulguları ortaya koymaktır.	Scopus veritabanında 392 yayın incelenmiştir.	Yıl, belge türü, dil, Konu Alanı, Yayın Adı, Yayıncılar, Bağlı Kuruluş, Anahtar Kelimeler Yazarlar, Ülkeler, Atıf Yazarlar, Atıf Yayınları.

Yöntem

Literatürde kültürel miras yönetimi konulu pek çok önemli çalışmanın olduğu görülmektedir. Ancak kültürel miras yönetimini konu alan bibliyometrik analizler konusunda literatürde boşluk olduğu ve bu konuya yönelik araştırmalara ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Çalışma kapsamında literatürdeki bu boşluğu kapatmak ve ilgili literatüre katkıda bulunmak çalışmanın temel amacıdır. Bu amaçla “Kültürel Miras Yönetimi” konusunun yönelim ve gelişimi bibliyometrik analiz yöntemi ile araştırılmıştır. Bibliyometrik analizlerde kullanılacak verileri elde etmek için kullanılacak başlıca Web of Science, Scopus, Mendeley ve Google Scholar gibi pek çok veri tabanı bulunmaktadır. Scopus veri tabanı literatürün en büyük özet, atıf ve en geniş uluslararası kaynak veri tabanına sahip olması ile çalışma kapsamında tercih edilen veri tabanı olmuştur. Scopus veri tabanı kullanılarak elde edilen veriler çoğu yazılım tarafından desteklenmekte ve araştırma yapan kişiye oldukça kolaylık sağlamaktadır.

Makalenin bu bölümünde araştırmada kullanılan yöntemler sırasıyla anlatılmıştır. Kültürel miras yönetimi konusunda yapılan yayınların bibliyometrik analizinin yapılmasında Scopus veri tabanının gelişmiş arama özelliğinden yararlanılmıştır. İlk aşamada literatürdeki kaynaklarda kullanılan kavramlar dikkate alınmış ve “cultural heritage management, conservation ve sustain” anahtar kelimeleri kullanılarak tüm yıllarda tarama yapılmış ve elde edilen veriler RIS Format, CSV Excel ve Plain Text formatı şeklinde bilgisayar ortamına indirilmiştir. İkinci aşamada Scopus veri tabanından elde edilen yayınların bibliyografik verilerinin incelenmesidir. Bu tarama sonucu verilerin bibliyometrik analizi için birbirinden farklı özelliklere ve sınırlamalara sahip olan çeşitli programlar kullanılmaktadır. Bu makalede ise kapsamlı verilerde modülerlik tabanlı bilgi tespiti için bir algoritma olan VOSviewer© programı tercih edilmiştir. Çünkü bu program Scopus gibi bilimsel yayınların bulunduğu veri tabanlarından elde edilen bilgilerle uyumlu çalışmaktadır. Ayrıca, VOSviewer programı bibliyometrik analiz için ihtiyaç duyulan kontrollere ve bulgulara elverişli bir programdır. Bibliyometrik analiz verileri için VOSviewer©’ın çözüm sunduğu noktalar şunlardır: Alanda kullanılan anahtar kelimeler, araştırmacı uzmanların çalışmalarının literatürdeki konumları, araştırma alanında çalışan öne çıkmış yazarlar, araştırma alanındaki çalışmaların en çok hangi kaynaktan yayınlandığı, araştırma alanının bilimsel kökenleri ve araştırmacının uzmanlık alanıyla hangi anahtar kelimelerin bağlantısıdır. Analiz sonucunda ilgili ayrıntılar, gelişmiş yönler ve iyileştirilmesi gereken alanlar belirlenecektir. Bu noktada araştırmacının aşamaları aşağıdaki Görsel-1’de özetlenmiştir.

Görsel-1: Veri analizi aşamaları

Araştırma sürecinde arama terimlerinin tanımlanması aşamaları aşağıda detaylı olarak anlatılmıştır. Araştırma terimlerinin tanımlanması için Scopus veri tabanında sayısal tasarım araştırmalarıyla ilgili birden çok anahtar kelime arama kombinasyonu yapılmıştır. Tablo-2’de verilerin en son çekildiği tarih olarak 31.12.2022 tarihli anahtar kelime arama kombinasyonları ve bunun sonucunda Scopus veri tabanında çıkan yayın sayısı verilmiştir. Yapılan arama tüm yılları kapsayacak şekilde “cultural heritage management” anahtar kelimesine ek olarak conservation” ve sustain* anahtar kelimeleri ile aramanın sınırlılıkları belirlenmiştir. Bu sınırlılıkların amacı verilerin daha anlamlı bir çerçevede analiz edilerek veri kaybının önlenmesidir.

Sistemik literatür taramasında en genel çerçevede yapılan taramada araştırma alanı olarak “cultural heritage management”; (All Fields) anahtar kelimesinin taranması ile Scopus veri tabanında 5581 adet yayına ulaşılmıştır. Aynı anahtar kelime ile yapılan arama; “Title, Abstract, Keywords” ile sınırlandırıldığında 658 adet yayına erişilmiştir. Yapılan literatür taramasının alt anahtar kelimesi “conservation” ve sustain* olarak belirlenmesiyle “cultural heritage management”; (title, abstract, keywords) AND “Conservation” (All Fields) şeklinde yapılan tarama sonucunda 349 adet yayına erişilmiştir. Son aşamada “cultural heritage management”; (Title, Abstract, Keywords) AND “Conservation” (All Fields) OR Sustain* (All Fields) şeklinde yapılan tarama ile 442 adet yayına erişilmiş ve çalışma kapsamında 442 adet yayın incelenmiştir.

Tablo-2: Scopus veritabanındaki anahtar kelime arama kombinasyonları ve yayın sayısı

	Anahtar Kelime Arama Kombinasyonu	Yayın Sayısı
Scopus®	“Cultural Heritage Management” (All Fields)	5581
	“Cultural Heritage Management” (Title, Abstract, Keywords)	658
	“Cultural Heritage Management” (Title, Abstract, Keywords) AND “Conservation” (All Fields)	349
	“Cultural Heritage Management” (Title, Abstract, Keywords) AND “Conservation” (All Fields) OR Sustain* (All Fields)	442

Bulgular

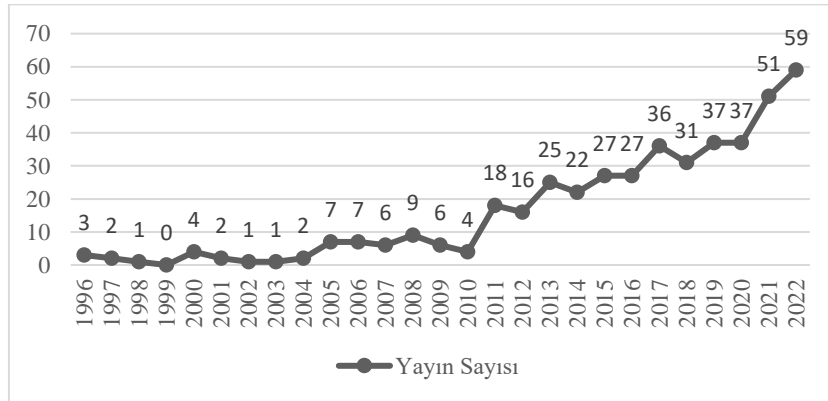
Makalenin bu bölümünde anahtar kelime arama kombinasyonu sonucunda ulaşılan yayınların belirli ölçütler dahilinde değerlendirilerek bibliyometrik analiz yöntemiyle aktarılmıştır. Çalışma kapsamında kültürel miras yönetimi konusunda elde edilen yayınların; yayım yıllarına, belge türüne, yayım dillerine, konu alanlarına, yayımlandıkları dergilere, yayıncılarına, yayıncılarının bağlı olduğu kurumlara, anahtar kelimelere, anahtar kelimelerin yıllara dağılımına, yayınların yazarlarına, ülkelerine, atıf yapılan yazarlara ve atıf yapılan dergilere göre değerlendirme yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar sayısal tabanlı ve görsel olarak aktarılmıştır. Buradaki değerlendirme ölçütleri arasındaki ilişkinin kurulabilmesi için ölçütlerin çakışma durumlarındaki dağılımına da yer verilmiştir.

Scopus veri tabanında “Cultural Heritage Management” (Tittle, Abstract, Keywords) AND “Conservation” (All Fields) OR Sustain* (All Fields) anahtar kelime kombinasyonu ile yapılan tarama sonucunda 442 adet yayına ulaşılmıştır. Bu yayınların yayım yıllarına göre dağılımı Tablo-3’te verilmiştir. Buna göre 2022 yılında 59, 2021 yılında 51, 2020 yılında 37, 2019 yılında 37, 2018 yılında 31, 2017 yılında 36, 2016 yılında 27, 2015 yılında 27, 2014 yılında 22, 2013 yılında 25, 2012 yılında 16, 2011 yılında 18, 2010 yılında 4, 2009 yılında 6, 2008 yılında 9, 2007 yılında 6, 2006 yılında 7, 2005 yılında 7, 2004 yılında 2, 2003 yılında 1, 2002 yılında 1, 2001 yılında 2, 2000 yılında 4, 1998 yılında 1, 1997 yılında 2, 1996 yılında 3 adet yayın yayımlanmıştır.

Tablo-3: İncelenen yayınların yayım yıllarına göre dağılımı

Yıl	Yayın Sayısı	Yüzde	Yıl	Yayın Sayısı	Yüzde
2022	59	13,34%	2008	9	2,03%
2021	51	11,53%	2007	6	1,35%
2020	37	8,37%	2006	7	1,58%
2019	37	8,37%	2005	7	1,58%
2018	31	7,01%	2004	2	0,45%
2017	36	8,14%	2003	1	0,22%
2016	27	6,10%	2002	1	0,22%
2015	27	6,10%	2001	2	0,45%
2014	22	4,97%	2000	4	0,90%
2013	25	5,65%	1999	0	0,00%
2012	16	3,61%	1998	1	0,22%
2011	18	4,07%	1997	2	0,45%
2010	4	0,90%	1996	3	0,67%
2009	6	1,35%	Toplam	442	%100

Kültürel miras yönetimi konulu yayınların yıllara göre dağılım eğrisine bakıldığında ise ortalama olarak artan bir grafik eğimi görülmektedir. 1996-2010 yılları arasında sabit bir eğride ilerleyen grafik son 10 yıl içerisinde konu ile ilgili çalışmalar artmakta ve yapılan çalışmalar 2022 yılında en üst seviyeye ulaşmıştır (Grafik-1).

Grafik-1: İncelenen yayınların yıllara göre dağılım grafiği

Kültürel miras yönetimi konulu yayınların belge türüne göre dağılımı Tablo-4’te aktarılmıştır. Elde edilen yayınların 308 adeti makale, 57 adeti konferans kâğıdı, 43 adeti kitap bölümü, 17 adeti eleştiri, 11 adeti kitap, 4 adeti konferans eleştirisi, 2 adeti ise başyazıdır. Tabloya göre bu alanda en çok öne çıkan belge türü makaledir.

Tablo-4: İncelenen yayınların belge türüne göre dağılımı

Belge Türü	Yayın Sayısı	Yüzde	Belge Türü	Yayın Sayısı	Yüde
Makale	308	69,68%	Kitap	11	2,48%
Konferans Kağıdı	57	12,89	Konferans Eleştirisi	4	0,90%
Kitap Bölümü	43	9,72%	Başyazı	2	0,45%
Eleştiri	17	3,85%	Toplam	442	%100

Kültürel miras yönetimi konulu yayınların yayın diline göre dağılımı Tablo 5-te verilmiştir. Buna göre 420 adet yayın İngilizce, 10 adet yayın İspanyolca, 3 adet yayın İtalyanca, 2 adet yayın Çince, 2 adet yayın Lehçe, 2 adet yayın Portekizce, 1 adet yayın Fransızca, 1 adet yayın Flemenkçe ve 1 adet yayın Rusça olarak yayınlanmıştır. Tabloya göre en çok İngilizce dilinde yayın yapılmıştır.

Tablo-5: İncelenen yayınların yayım diline göre dağılımı

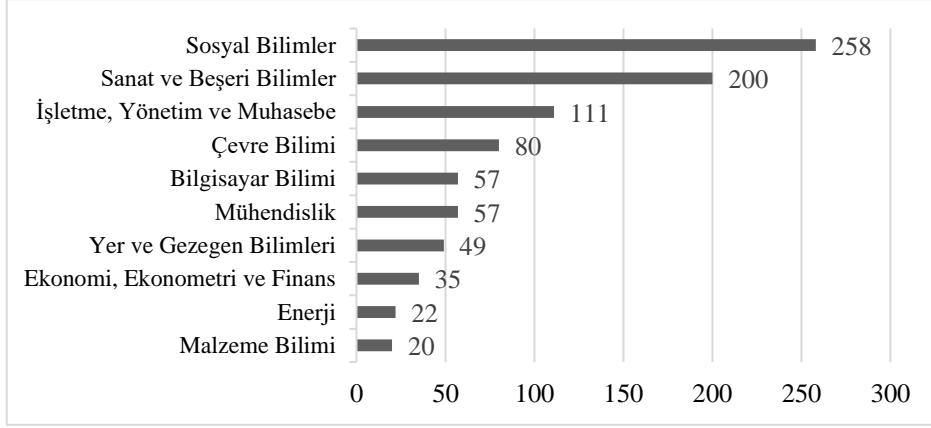
Dil	Yayın Sayısı	Dil	Yayın Sayısı
İngilizce	420	Portekizce	2
İspanyolca	10	Fransızca	1
İtalyanca	3	Flemenkçe	1
Çince	2	Rusça	1
Lehçe	2	Toplam	442

Kültürel miras yönetimi konulu yayınların konu alanlarına göre dağılımı Tablo-6'da verilmiştir. Buna göre 258 adet yayın Sosyal Bilimler alanında, 200 adet yayın Sanat ve Beşeri Bilimler alanında, 111 adet yayın İşletme, Yönetim ve Muhasebe alanında, 80 adet yayın Çevre Bilimi alanında yayımlanmıştır. Bu konu alanlarını takiben sırasıyla; Bilgisayar Bilimi, Mühendislik, Yer ve Gezegen Bilimleri, Ekonomi, Ekonometri ve Finans, Enerji, Malzeme Bilimi, Zirai ve Biyolojik Bilimler, Matematik, Fizik ve Astronomi, Kimya, Karar Bilimleri, Multidisipliner, Biyokimya, Genetik ve Moleküler Biyoloji, İlaç, Psikoloji ve Sinirbilim konu alanları gelmektedir.

Tablo-6: İncelenen yayınların konu alanlarına göre dağılımı

Konu Alanı	Yayın Sayısı	Konu Alanı	Yayın Sayısı
Sosyal Bilimler	258	Zirai ve Biyolojik Bilimler	14
Sanat ve Beşeri Bilimler	200	Matematik	14
İşletme, Yönetim ve Muhasebe	111	Fizik ve Astronomi	12
Çevre Bilimi	80	Kimya	10
Bilgisayar Bilimi	57	Karar Bilimleri	10
Mühendislik	57	Multidisipliner	5
Yer ve Gezegen Bilimleri	49	Biyokimya, Genetik ve Moleküler Biyoloji	2
Ekonomi, Ekonometri ve Finans	35	İlaç	2
Enerji	22	Psikoloji	2
Malzeme Bilimi	20	Sinirbilim	1

Grafik 2'de verilen kültürel miras yönetimi içerikli yayınların konu alanlarına göre dağılımı incelendiğinde Sosyal Bilimler alanı 258 adet yayın ile en çok yayın yapılan alan olmuştur.

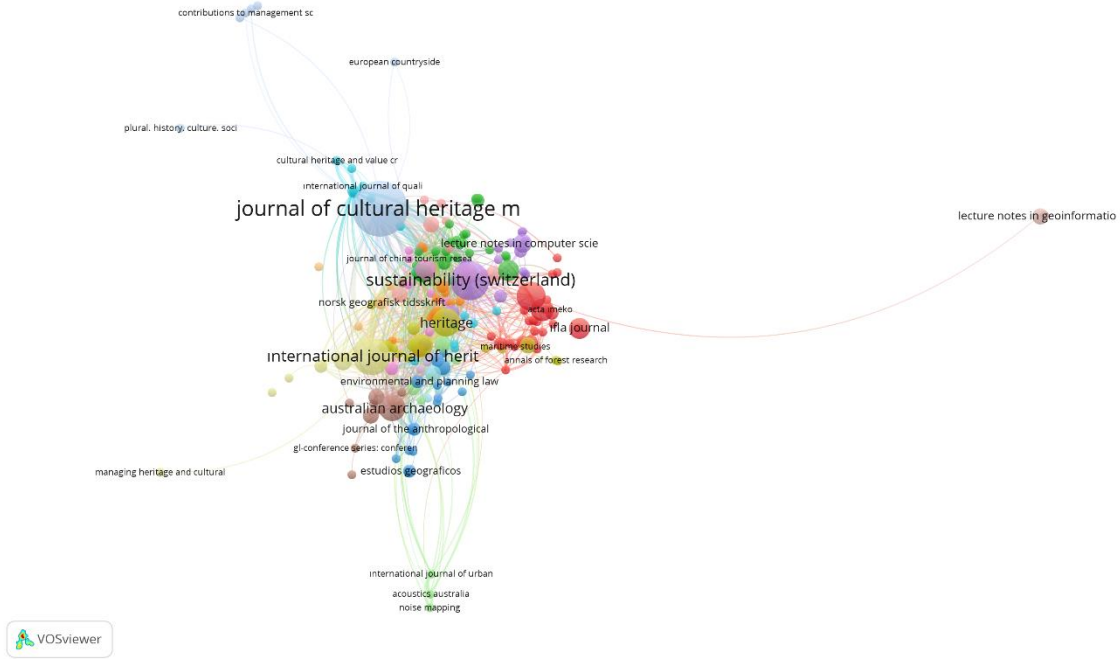
Grafik-2: İncelenen yayınların konu alanına göre dağılım grafiği

Kültürel miras yönetimi konulu yayınların, dergilere göre dağılımı Tablo-7’de verilmiştir. Yapılan literatür taramasına göre toplam 164 adet dergiye ulaşılmıştır. Tablo 7 bu alanda en az dört adet yayının yer aldığı dergilerden oluşmaktadır. Buna göre en az dört adet yayın yapan 110, en az beş adet yayın yapan 106, en az 6 adet yayın yapan 99, en az 7 adet yayın yapan 95, en az 8 adet yayın yapan 95, en az 9 adet yayım yapan 87, en az 10 adet yayım yapan ise 78 adet dergi bulunmaktadır. Listelenen dergi ve yayın sayısı tablosuna göre en çok “Journal Of Cultural Heritage Management And Sustainable Development” dergi 35 adet yayın ile bu alanda en çok yayın sahibi dergi olmuştur.

Tablo-7: İncelenen yayınların dergilere göre dağılımı

Dergi Adı	Yayın sayısı
Journal Of Cultural Heritage Management And Sustainable Development	35
Sustainability Switzerland	17
International Journal Of Heritage Studies	16
Journal Of Cultural Heritage	10
Heritage	9
Australian Archaeology	8
Conservation And Management Of Archaeological Sites, International Archives Of The Photogrammetry Remote Sensing And Spatial Information Sciences ISPRS Archives	6
Communications In Computer And Information Science, ISPRS Annals Of The Photogrammetry Remote Sensing And Spatial Information Sciences, Ifla Journal, Springer Proceedings In Business And Economics	5
Journal Of Community Archaeology And Heritage, Journal Of Heritage Tourism, Lecture Notes In Computer Science Including Subseries Lecture Notes In Artificial Intelligence And Lecture Notes In Bioinformatics	4

İncelenen yayınların dergilere göre dağılımına ait bibliyometrik ağ diyagramı Görsel-2’de verilmiştir. Buna göre bu alanda en fazla yayın yapan ilk beş dergi Tablo-8’de küme bilgisi, yayın sayısı ve aldığı atıf sayısına göre ayrıntılı bir şekilde listelenmiştir. Vosviewer (VOS) yazılımından elde edilen bibliyometrik ağ diyagramına göre; aynı kümedeki dergiler aynı renkte gösterilmiştir. Kültürel miras yönetimi konusunda daha sık yayın yapan dergilerin küme simgeleri daha büyük olup aralarındaki toplam bağlantı daha fazladır.

Görsel-2: Yayınların dergilere göre dağılımına ait bibliyometrik ağ diyagramı

İncelenen yayınlara göre Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development adlı dergi 35 yayım yaparak 462 atıf almıştır. Sustainability Switzerland adlı dergi 17 adet yayım yaparak 136 atıf, International Journal of Heritage Studies adlı dergi 16 adet yayım yaparak 473 atıf, Journal of Cultural Heritage adlı dergi 10 adet yayım yaparak 262 atıf, Heritage adlı dergi 9 adet yayım yaparak 30 atıf almıştır. Buna göre en çok yayım yapan dergi Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development, en çok atıf alan dergi ise International Journal of Heritage Studies adlı dergi olmuştur (Tablo-8).

Tablo-8: İncelenen yayınlardan en fazla yayım yapanların dağılımı

Küme Rengi	Yayın Başlığı	Yayın Sayısı	Atıf
Mavi	Journal Of Cultural Heritage Management And Sustainable Development	32	462
Mor	Sustainability Switzerland	17	136
Sarı	International Journal Of Heritage Studies	16	473
Kırmızı	Journal Of Cultural Heritage	10	262
Sarı	Heritage	9	30

Kültürel miras yönetimi konulu yayınların yayıncılara göre dağılımı Tablo-9’da verilmiştir. Yapılan literatür taramasına göre toplam 160 adet yayınevine ulaşılmıştır. Tablo-9 bu alanda en az 4 adet yayım yapan yayınevlerinden oluşmaktadır. Buna göre Taylor & Francis yayınevi 60, Emerald yayınevi 39, Springer Nature yayınevi 38, Elsevier yayınevi 33, MDPI yayınevi 30, Routledge yayınevi ise 16, SAGE yayınevi 11, Institute of Electrical and Electronics Engineers Inc. yayınevi 7, Wiley-Blackwell yayınevi 6, Australian Archaeological Association Inc., Cambridge University Press, Copernicus GmbH yayınevleri 5, Common Ground Research Networks, CSIC Consejo Superior de Investigaciones Cientificas yayınevleri 4 adet yayım yapmıştır. İncelenen 12 adet yayının ise yayınevine ulaşamamıştır. Bu alanda “Taylor & Francis” yayın şirketi 61 adet yayım ile en çok yayım yapan yayınevi olmuştur.

“Archaeology” 31 kez, “Heritage Conservation” 27 kez, “Heritage” 27 kez, “Conservation” 19 kez ve “Remote Sensing” 18 kez kullanılmıştır. En sık kullanılan anahtar kelime, 131 kez kullanılan “Cultural Heritage” anahtar kelimesi olmuştur.

Tablo-10: Ağ diyagramına göre en çok kullanılan anahtar kelimelerin kullanım sıklığı

Küme Rengi	Anahtar Kelimeler	Sıklık
Pembe	Cultural Heritage	131
Mavi	Cultural Heritage Management	124
Yeşil	Cultural Heritages	62
Yeşil	Historic Preservation	32
Kırmızı	Sustainable Development	32
Turuncu	Archaeology	31
Turuncu	Heritage Conservation	27
Kahverengi	Heritage	27
Kahverengi	Conservation	19
Sarı	Remote Sensing	18

Elde edilen toplam 2.229 adet anahtar kelimedenden meydana gelme sıklığı en az iki olan 379 adet anahtar kelime, en az üç olan 176 adet anahtar kelime, en az dört olan 110 adet anahtar kelime, en az beş olan 81 anahtar kelime tespit edilmiştir. Tablo-11’de kelime ağ diyagramına göre meydana gelme sıklığı en az yedi olan anahtar kelimeler ve kullanım sıklığı verilmiştir.

Tablo-11: Yayınlarda kullanılan anahtar kelimelerin dağılımı

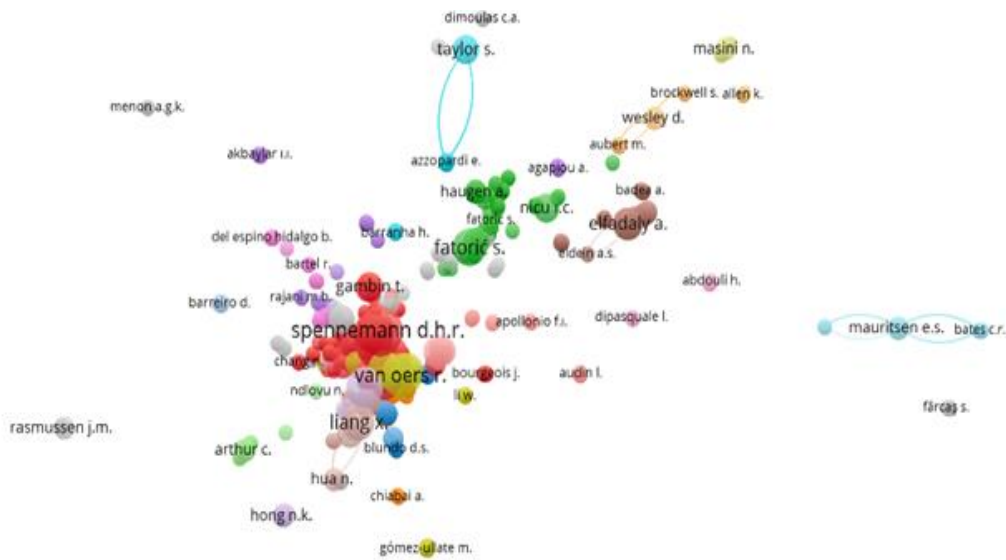
Kullanılan Anahtar Kelimeler	Sıklık
Cultural Heritage	131
Cultural Heritage Management	124
Cultural Heritages	62
Historic Preservation, Sustainable Development	32
Archaeology	31
Heritage Conservation, Heritage	27
Conservation	19
Remote Sensing, Heritage Management	18
Australia, Management, Sustainability	17
Information Management, Tourism	14
Climate Change, GIs	13
Heritage Managements	12
Decision Making, Norway	11
Geographic Information Systems, History, Cultural Landscape, Cultural Tourism	10
Perception, Urban Growth, Urban Development, Satellite Imagery, Unesco, Culture, Heritage Tourism, Landscape, Public Archaeology	8
Risk Assessment, Human, Conservation Management, Cultural Resource Management, Information Systems	7

Elde edilen anahtar kelimelerin son beş yıldaki önem ve kullanımına göre dağılımı Tablo-12’de verilmiştir. Tabloya göre “Cultural Heritage Management, Cultural Heritage, Cultural Heritages” anahtar kelimelerine ek olarak son yıllarda Sustainability, Sustainable Development, Climate Change, Archaeology, Historic Preservation gibi anahtar kelimelerinde öne çıktığı görülmüştür.

Tablo-12: Yayınlarda kullanılan anahtar kelimelerin yıllara göre dağılımı

Yıllar	Anahtar Kelimeler
2022	Cultural Heritage Management, Cultural Heritage, Cultural Heritages, Heritage Managements, Sustainability
2021	Cultural Heritage, Cultural Heritage Management, Cultural Heritages, Heritage Conservation, Heritage Management
2020	Cultural Heritage Management, Cultural Heritage, Cultural Heritages, Climate Change, Archaeology
2019	Cultural Heritage, Cultural Heritage Management, Cultural Heritages, Historic Preservation, Sustainable Development
2018	Cultural Heritage Management, Cultural Heritage, Cultural Heritages, Sustainable Development, Conservation
2017	Cultural Heritage, Cultural Heritage Management, Cultural Heritages, Heritage Conservation, Australia, Conservation

Kültürel miras yönetimi konulu yayınların yazarlarının taranması ile bu alanda yayım yapam toplam 994 adet yazara ulaşılmıştır. Bu yazarlardan en az iki adet yayım yapan 101 yazar, en az 3 adet yayım yapan 41 yazar, en az 4 adet yayım yapan 17 yazar, en az 5 adet yayım yapan 8 yazar, en az 6 adet yayım yapan 3 yazar, en az 7 adet yayım yapan 3 yazar tespit edilmiştir. İncelenen yayınların yazarlara göre dağılımına ait bibliyometrik ağ diyagramını Görsel-4’te verilmiştir.

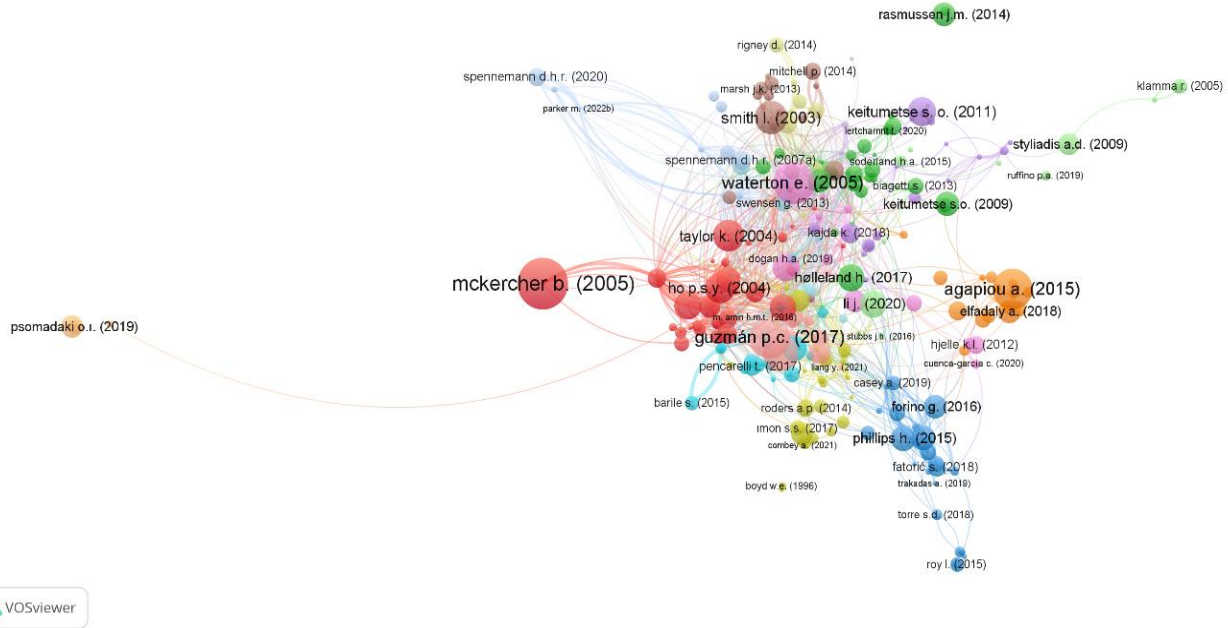
Görsel-4: İncelenen yayınların yazarlarına göre oluşturulan bibliyometrik ağ diyagramı

Tablo-13’te ise bu alanda en çok yayın yapan başlıca yazarların ayrıntılı listesi verilmiştir. Bu dağılıma göre öne çıkan yazarların bu alandaki yayın sayıları ve çalıştıkları ana konular verilmiştir. Tabloya göre 9 adet yayın ile en çok yayın yapan Spennemann D.H.R.’nin yüksek derece uzmanlığa sahip olduğu söylenebilir. Diğer yandan literatürde ikinci sırada gelen Van Oers R.’nin toplam yaptığı yayının beşte birinin bu alanda olduğu tespit edilmiştir. Bu sırayı takiben en çok yayın yapan yazarlar şu isimlerdir; Pereira Roders A., Swensen G., Carbone F., Fatoric S., Jansen M., Jarke M., Toubekis G., Mckercher B., Du Cros H., Boniotti C. Tabloda yer alan yazarların ortak olarak ele aldıkları konular ise şunlardır; Cultural Heritage Management, Cultural Heritage ve Heritage’dir.

Tablo-13: En çok yayım yapan yazarların isimleri ve yayın sayılarının dağılımı

Authors	Number Of Publications	Main Topics
Spennemann D.H.R.	9	Cultural Heritage, Cultural Heritage Management, Natural Disasters, Soundscapes.
Van Oers R.	7	Sustainable Development, Heritage, Cultural Heritage Management, Cultural Heritage, Historic Urban Landscape Approach, UNESCO.
Pereira Roders A., Swensen G., Carbone F., Fatorić S.	5	Cultural Heritage Management, Sustainable development, Heritage, Cultural Heritage, Tourism, Historic Urban Landscape Approach, UNESCO, Climate Chance Adaptation, Intercultural Dialogue.
Jansen M., Jarke M., Toubekis G., Mckercher B., Du Cros H., Boniotti C.,	4	Cultural Heritage Management, Management, Cultural Heritage, Historic Preservation, Hypermedia Systems, Conservation Of Cultural Heritages.

Yapılan literatür taramasında öne çıkan birçok yazar olmakla beraber kültürel miras yönetimi konusunda yayım yapan yazarların atıf sayılarına yönelik ağ diyagramı Görsel-5'te aktarılmıştır.

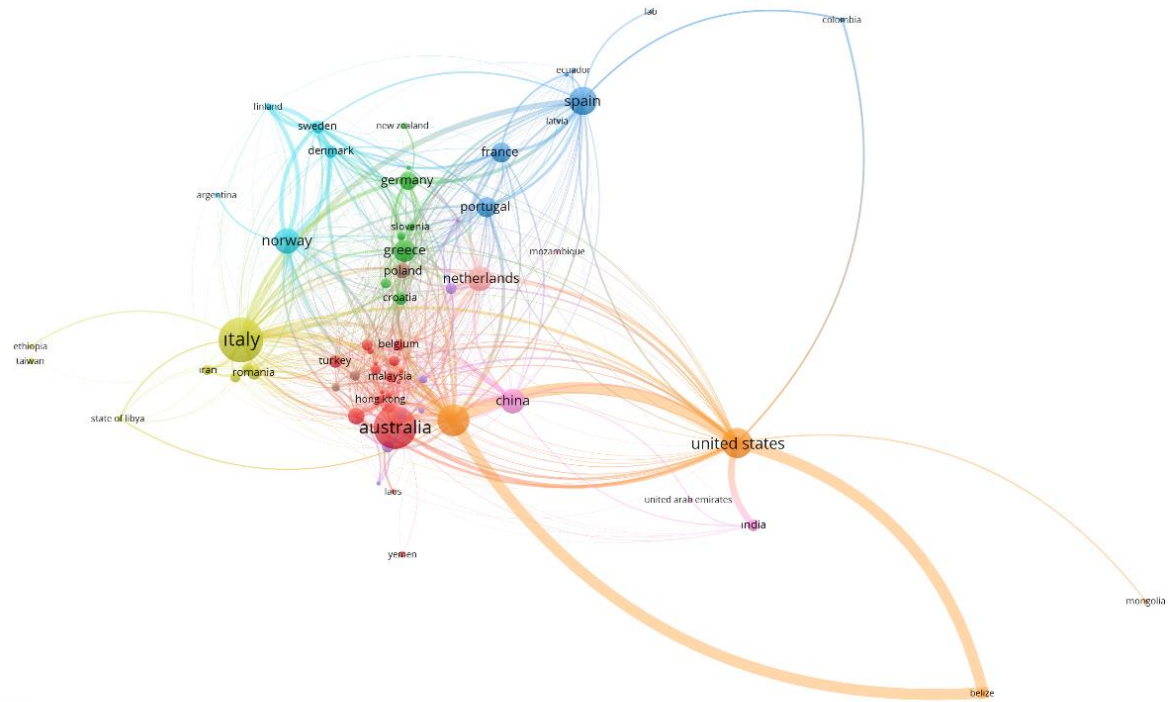
Görsel-5: İncelenen yayınların yazarlarının atıf sayılarına göre dağılımına ait bibliyometrik ağ diyagramı

Bibliyometrik ağ diyagramına göre incelenen yayınlarda 60 ve üzeri atıf alan yazarların küme bilgileri, atıf aldıkları yıllar, atıf sayıları ve yazarların atıf aldığı yayının yayımlandığı dergiye göre dağılımı Tablo-14'te ayrıntılı bir şekilde listelenmiştir. Buna göre en çok atıf alan Mckercher, B., 2005 yılında Tourism Management dergisinde yayımlanan çalışması ile 175 atıf alarak en çok atıf sahibi olmuştur.

Tablo-14: İncelenen yayınlara göre en çok atıf alan yazarlar

Küme Rengi	Yıl	Yazar	Dergi Başlığı	Atıf
Kırmızı	2005	Mckercher, B.	Tourism Management	175
Pembe	2005	Waterton, E.	International Journal Of Heritage Studies	122
Pembe	2017	Guzmán, P.C.	Cities	115
turuncu	2015	Agapiou, A.	Computers, environment and urban systems	108
pembe	2011	Pereira Roders A.	Journal Of Cultural Heritage Management And Sustainable Development	86
kahverengi	2003	Smith, I.	International Journal Of Heritage Studies	75
kırmızı	2004	Taylor, K.	International Journal Of Heritage Studies	69
kırmızı	2004	Ho p.s.y.	ManaginH Heritage resources as tourism products	62

Kültürel miras yönetimi konusunda yayın yapan ülkeler arasındaki araştırma ilişkileri ve gelişmeler Görsel-6'da gösterilmiştir. Yapılan taramaya göre bu alanda yayım yapan 75 ülke olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen ülkelerin bu alanda önemli çalışmaları bulunmaktadır. Verilen ağ diyagramında ise 70 ülke ve 9 küme bulunmaktadır. Vosviewer yazılımı 5 ülkeyi tanımlayamamıştır. Tanımlanan 68 ülke arasında 673 adet bağlantı bulunmaktadır.

VOSviewer

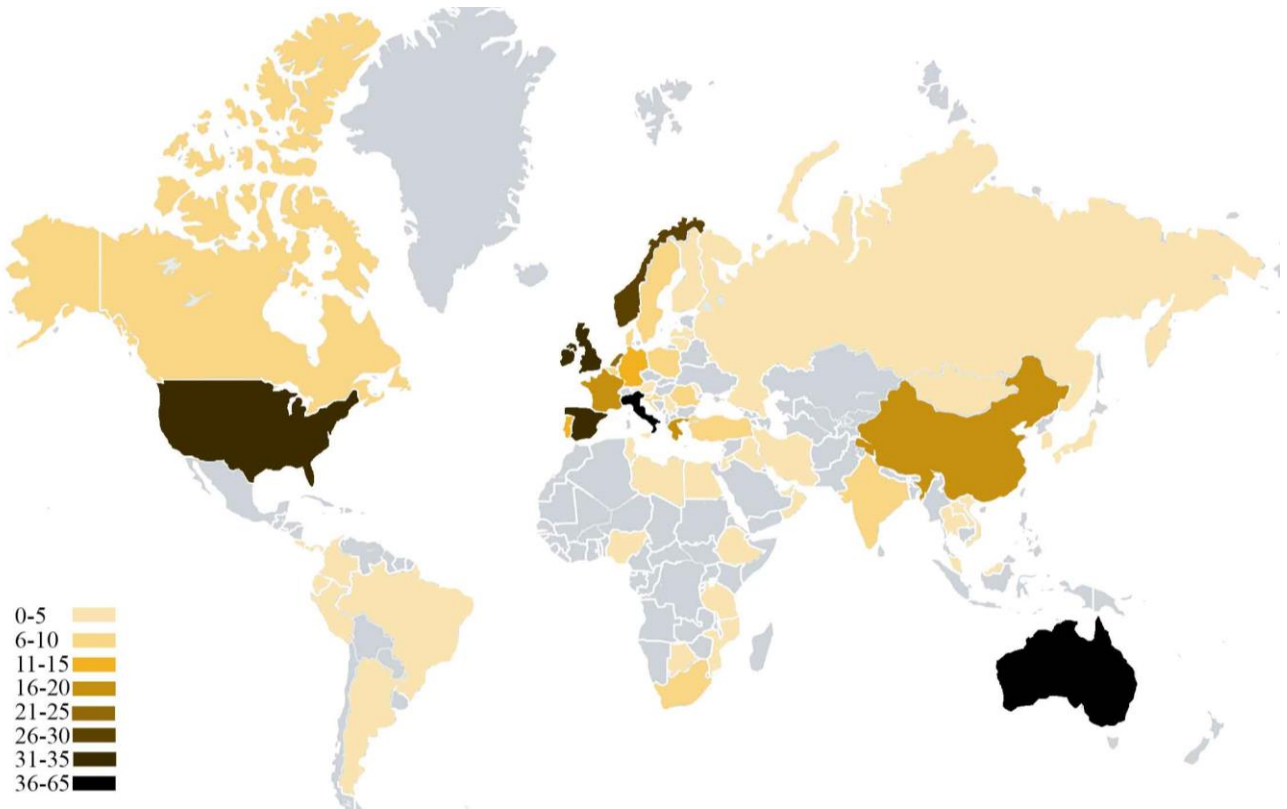
Görsel-6: Kültürel miras yönetimi konusunda yayım yapan ülkelere ait bibliyometrik ağ diyagramı

Elde edilen ağ diyagramına göre bu alanda yayım yapan ülkelerin küme bilgileri, yayım sayıları, atıf sayıları ve ülkelerin öne çıkan yazarı ayrıntı bir şekilde Tablo-15'te listelenmiştir. Yapılan çalışmada Avusturalya ve İtalya bu alanda yapılan bilimsel çalışmalara öncülük ederek yön vermektedir. Avusturalya, 463 atıf alarak 63 adet yayım yapmıştır. Öne çıkan yazarı ise Spennemann, D.H. R'dir. İtalya, 453 atıf alarak 63 adet yayım yapmıştır. Öne çıkan yazarı ise Boniotti, C.'dir. United Kingdom, 304 atıf alarak 35 adet yayım yapmıştır. Öne çıkan yazarı ise Carbone, F.'dir. United States, 373 atıf alarak 32 adet yayım yapmıştır. Öne çıkan yazarı ise Fatorić, S.'dir. Spain 164 atıf alarak 31 adet yayım yapmıştır. Öne çıkan yazarı ise García Muiña, F.E.'dir.

Tablo-15: İncelenen yayınların ülkelere göre dağılımı

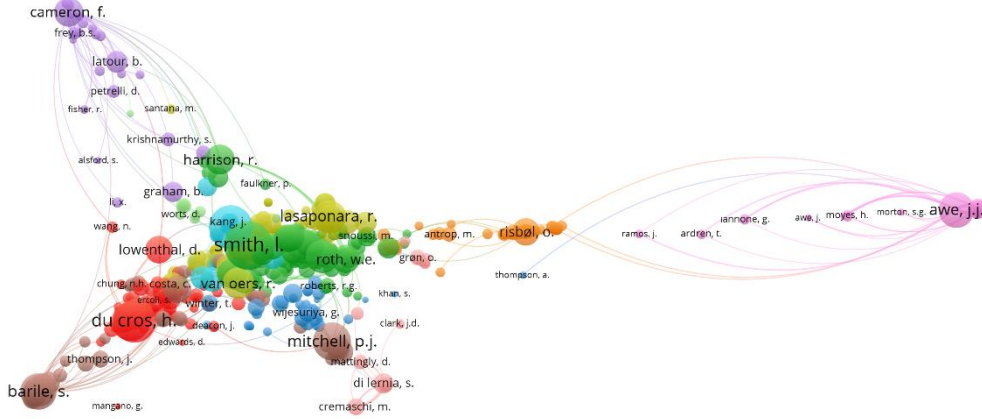
Küme Rengi	Ülke	Yayın Sayısı	Atıf	Öne Çıkan Yazar
Sarı	İtalya	78	560	Boniotti, C.
Kırmızı	Avustralya	72	562	Spennemann, D.H.R.
Turuncu	Birleşik Krallık	40	390	Carbone, F.
Turuncu	Amerika Birleşik Devletleri	37	448	Fatorić, S.
Mavi	İspanya	33	223	García Muiña, F.E.

Literatür taraması sonucu kültürel miras yönetimi konusunda yayım yapan 75 ülkenin dünya haritası üzerinde gösterimi Görsel-7'de aktarılmıştır. Buna göre Kuzey Amerika, Avrupa, Asya ve Avustralya kıtası kültürel miras yönetimi konusunda yayım sayısına göre öne çıkan kıtalar olmakla birlikte, Güney Amerika ve Afrika kıtaları bu alanda yapılan bilimsel çalışmalarda geri kalmıştır.

Görsel-7: Kültürel miras yönetimi konusunda yayım yapan ülkelerin dağılımı

Kültürel miras yönetimi konusunda elde edilen yayınlarda atıf yapılan yazarlara ait ağ diyagramı Görsel-8'de verilmiştir. Buna göre toplam 23.271 yazara atıf yapılmıştır. Aralarında ağ bağlantısı olan en geniş küme 999 yazardan oluşmaktadır. Şekil 10'da verilen bibliyometrik ağ diyagramı 13 küme ve 70.978 bağlantıdan oluşmaktadır.

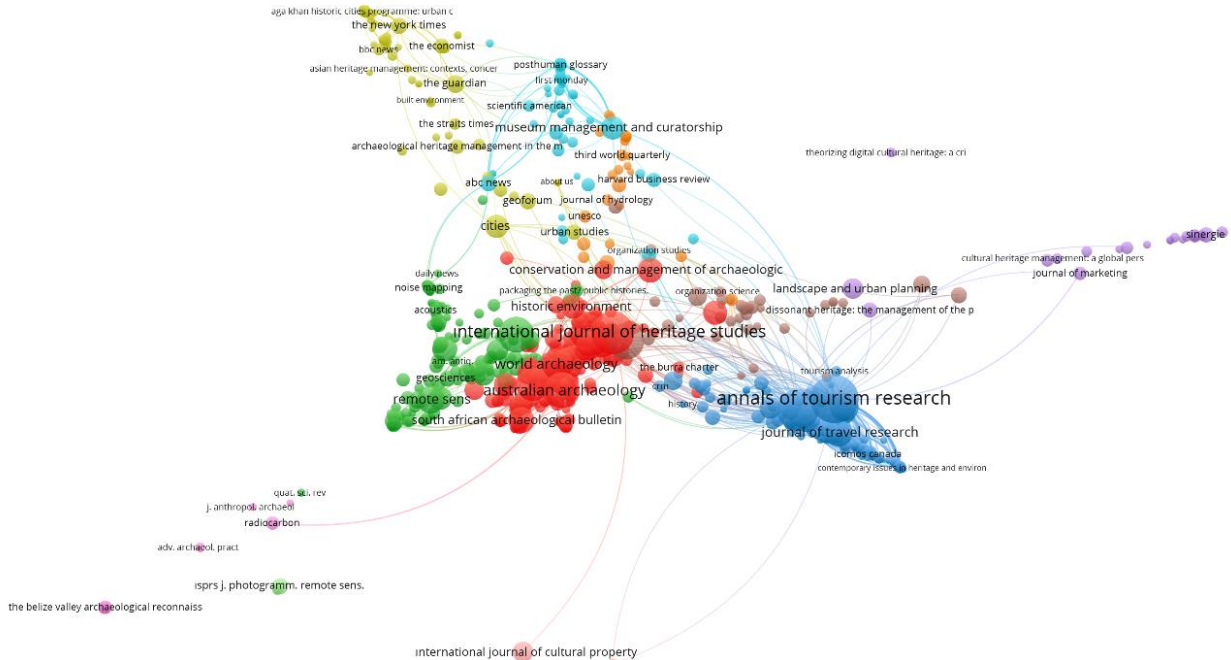
Görsel-8: Kültürel miras yönetimi konulu yayınlarda atıf yapılan yazarlara ait ağ diyagramı

Görsel-8’de verilen ağ diyagramına göre 50 üzerinde atıf alan yazarlar Tablo-16’da ayrıntılı bir şekilde listelenmiştir. Buna göre 116 atıf ile Smith I., 94 atıf ile Spennemann D.H.R., 88 atıf ile Du Cros H., 73 atıf ile Mckercher B., 70 atıf ile Mitchell P.J., 65 atıf ile Barile S., 61 atıf ile Awe J.J., 53 atıf ile Hemming S. öne çıkmıştır.

Tablo-16: Kültürel miras yönetimi konulu yayınlarda en çok atıf yapılan yazarların dağılımı

Küme Rengi	Atıf Alan Yazar	Atıf	Küme Rengi	Atıf Alan Yazar	Atıf
Yeşil	Smith I.	116	Kahverengi	Mitchell P.J.	70
Mavi	Spennemann D.H.R.	94	Kahverengi	Barile S.	65
Kırmızı	Du Cros H.	88	Pembe	Awe J.J.	61
Kırmızı	Mckercher B.	73	Yeşil	Hemming S.	53

Kültürel miras yönetimi konulu yayınlarda atıf yapılan yayın başlıklarına göre ağ diyagramı Şekil 11’de verilmiştir. Yayınlarda toplam 14.331 dergiye atıf yapılmıştır ve yayınlarda en az iki kez kullanılan 2.352 yayın başlığı vardır. Bu konuda oluşturulan en geniş küme 997 dergiden oluşmaktadır. Görsel-9’da verilen ağ diyagramı 11 kümeden oluşmaktadır.

Görsel-9: Kültürel miras yönetimi konulu yayınlarda atıf yapılan yazarlara ait ağ diyagramı

Görsel-9’da verilen bibliyometrik ağ diyagramına göre 50 üzerinde atıf alan dergiler Tablo-17’de ayrıntılı bir şekilde listelenmiştir. Tabloya göre 219 atıf ile Annals of Tourism Research, 163 atıf ile International Journal of Heritage Studies, 147 atıf ile Tourism Management, 108 atıf ile Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development, 103 atıf ile Sustainability, 102 atıf ile Australian Archaeology, 85 atıf ile Antiquity, 71 atıf ile World Archaeology, 59 atıf ile Journal of Cultural Heritage, 58 atıf ile Journal of Sustainable Tourism, 54 atıf ile Journal of Archaeological Science, 53 atıf ile Remote Sens dergileri ön plana çıkmaktadır.

Tablo-17: Kültürel miras yönetimi konulu yayınlarda en çok atıf yapılan dergilerin dağılımı

Küme Rengi	Atıf Yapılan Dergi	Atıf
Mavi	Annals of Tourism Research	219
Kırmızı	International Journal of Heritage Studies	163
Mavi	Tourism Management	147
Kahverengi	Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development	108
Yeşil	Sustainability	103
Kırmızı	Australian Archaeology	102
Kırmızı	Antiquity	85
Kırmızı	World Archaeology	71
Kırmızı	Journal of Cultural Heritage	59
Mavi	Journal of Sustainable Tourism	58
Kırmızı	Journal of Archaeological Science	54
Yeşil	Remote Sens	53

Sonuç

Kültürel mirasın korunarak gelecek nesillere aktarılmasında kültürel miras yönetimi kavramı öne çıkmakta ve bu kavram sayesinde kültürel mirasın korunması ve aktarımında çok disiplinli farkındalık sahibi bu uzmanlar sürece dahil olarak toplumların genişlemesi ile ilgili bireysel kültürel miras unsurlarını ve değişen ihtiyaçları göz önüne alarak geçmişten günümüze bu alan üzerinde birçok bilimsel çalışma yapmıştır. Kültürel miras yönetimi kavramının çok geniş bir veri alanını kapsamaması, kültürel kaynaklarla ilgili birçok anlamı bünyesinde barındırarak birçok alanla ilişkilenen bir kavram olmasından ötürü literatürde bu alanda yapılan sayısız bilimsel çalışma mevcuttur. Bu çalışmalar incelendiğinde bu kavram farklı yazarlar ve kurumlar tarafından odak derecelerine, konularına ve uzmanlaşılacak alanlara göre farklı tanımlanmıştır. Bu süreçte kültürel miras yönetimi kavramı gelişim tarihi boyunca korunması kapsamında sürdürülebilirlik ilkesi ile vurgulanmıştır.

Bu çalışmanın temel amacı ise kültürel miras yönetimine yeni bir yaklaşım sunarak, bu alanda yapılan birçok farklı çalışmanın akademik durumuna ilişkin çeşitli bulguları bibliyometrik analiz yöntemiyle ortaya koymaktır. Literatüre bakıldığında bu alanda uzman kişilerce ve öne çıkmış kurumlarca bilimsel birçok çalışma yapılsa da kültürel miras yönetimini konu alan çalışmaların bibliyometrik analiz yöntemi ile incelenmesinde literatürde boşluk olduğu görülerek bu alandaki boşluğun giderilmesi temenni edilmiştir. Çalışma kapsamında literatürdeki bu boşluğu kapatmak ve söz konusu literatüre katkıda bulunmak çalışmanın temel amacıdır. Bu amaçla “Kültürel Miras Yönetimi” konusunun yönelim ve gelişimi bibliyometrik analiz yöntemi ile araştırılmıştır. Kültürel miras yönetimi konusunda yapılan yayınların bibliyometrik analizinin yapılmasında Scopus veri tabanının gelişmiş arama özelliğinden yararlanılmıştır. İlk aşamada Scopus veri tabanından verilerin son çekildiği tarih olan 31.12.2022 tarihinde yapılan arama tüm yılları kapsayacak şekilde “cultural heritage management”; (Tittle, Abstract, Keywords) AND “Conservation” (All Fields) OR Sustain* (All Fields) şeklinde yapılan tarama

ile 442 adet yayına erişilmiştir. Çalışma kapsamında 442 adet yayın incelenmiştir. Elde edilen yayınlar; yayın yılına, belge türüne, yayın diline, konu alanına, dergi ismine, atıf sayısına, yayınevlerine, yayınevlerinin bağlı olduğu kuruma, anahtar kelimelerine, yazarına, ülkesine, atıf yaptığı dergilere ve yazarlara göre analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlar sayısal tabanlı ve VOSviewer programından elde edilen bibliyometrik ağ diyagramı ile aktarılmıştır. Bu makalede elde edilen araştırma bulguları ve öneriler aşağıda özetlenmiştir:

- Yayınların yıllara göre dağılımı incelendiğinde bu alanda yapılan bilimsel çalışmaların 1996-2004 yılları arasında değişkenlik göstermeden 0-4 yayın arasında ilerlediği görülmüştür. 2007 yılından sonra ise çalışmaların artarak ilerlediği görülmüştür ve yapılan çalışmalar; 59 (%13,34) adet ile 2022 yılında en üst seviyeye ulaşmıştır. Bu süreçte yapılan bu çalışmalarla kültürel mirasın sürdürülebilir bir şekilde korunması bilincine yönelik toplum tarafından bir farkındalık oluşmaya başladığı için yapılan çalışmaların da bu yönde giderek artması beklenmektedir.
- Elde edilen yayınların 308 (%69,68) adet ile en çok makale belge türünde ve 420 (%95,02) adet ile en çok İngilizce dilinde yayımlandığı görülmüştür. Elde edilen yayınların 258 (%58,37) adetinin sosyal bilimler alanında olduğu ve bunu takip eden sırada; 200 (%45,24) adet ile sanat ve beşerî bilimler gelmektedir.
- İncelenen yayınlar en çok “Journal Of Cultural Heritage Management And Sustainable Development” adlı dergi yayınlanmıştır ve bu dergide yayımlanan 32 (%7,23) adet yayın 462 atıf almıştır. Her ne kadar bu alanda en çok yayın yapan dergi “Journal Of Cultural Heritage Management And Sustainable Development” adlı dergi olsada bu alanda en çok atıf alan dergi ise 473 atıf ile “International Journal Of Heritage Studies” adlı dergi olmuştur. Bu çalışmada listelenen dergi isimlerinin yayın ve atıf sayılarına göre sayısal tabanlı aktarımından dolayı gelecekte bu alanda bilimsel çalışma yapmak isteyen birçok uzman kişiye yön verecektir.
- Elde edilen yayınların yayıncıları incelendiğinde ise dünyanın en büyük Sosyal Bilimler ve Beşerî Bilimler dergilerini bir araya getiren Birleşik Krallık merkezli “Taylor & Francis” adlı yayıncı 61 (%16) adet çalışma ile bu alanda en çok yayın yapan yayıncı olmuştur. Bu yayıncıyı takiben sırasıyla; Emerald (39 adet-%10), Springer Nature (38 adet-%9), Elsevier (33 adet-%8) ve MDPI (30 adet-%7) adlı yayıncılar gelmektedir.
- Elde edilen yayınların anahtar kelimeleri incelendiğinde ise toplam 2.229 adet anahtar kelimeye ulaşılmıştır. İncelenen yayınlarda anahtar kelime olarak en sık kullanılan anahtar kelime, 131 kez kullanılan “Cultural Heritage” anahtar kelimesi olmuştur.
- Elde edilen yayınların yazarları incelendiğinde ise toplam 994 adet yazara ulaşılmıştır. Kültürel miras yönetimi konusunda en çok yayım yapan ve ana ortak çalışma konuları “Cultural Heritage Management, Heritage, Cultural Heritage ve Sustainable Development” olan Van Oers R. ve Spennemann D.H.R.’nin en az yedi adet yayın ile yüksek derece uzmanlığa sahip olduğu söylenebilir. Elde edilen bu yazarlardan en çok atıf alan yazar ise 2005 yılında Tourism Management dergisinde yayınlanan çalışması ile 175 atıf alan Mckercher, B. Adlı yazar olmuştur.
- Kültürel mirasın yönetimi konusunda yayın yapan ülkelere bakıldığında bu alanda yayım yapan 75 ülke olduğu tespit edilmiştir ve elde edilen ülkelerin bu alanda önemli çalışmaları bulunmaktadır. Yapılan çalışmalarda Avustralya ve İtalya bu alanda yapılan bilimsel çalışmalara öncülük ederek yön vermektedir. İtalya, 78 (%17,64) adet yayın ile 560 atıf almıştır. Öne çıkan yazarı ise Boniotti, C.’dir. Avustralya 72 (%16) adet yayın ile 562 atıf almıştır. Öne çıkan yazarı ise Spennemann, D.H.R.’dir
- Elde edilen yayınların kaynakçalarının incelenmesi ile 116 atıf alan Smith I. adlı yazar bu konuda en çok atıf alan yazar olmuştur. Bu sırayı takiben Spennemann D.H.R. (94 atıf), Du Cros H. (88 atıf), Mckercher B. (73 atıf) adlı yazarlar gelmektedir. Elde edilen yayınların en çok atıf yaptığı dergilere bakıldığında ise “Annals of Tourism Research” dergisi 219 atıf alarak en çok atıf yapılan dergi olmuştur.

Kültürel miras yönetimi konusunda ileride yapılacak olan çalışmaların literatürü zenginleştirmek amacıyla farklı alanlardaki araştırmaları kapsayacak şekilde konuyu geniş bir perspektifte ortaya koymasının yanı sıra içerik itibarıyla niteliği ve araştırma kapsamı yüksek çalışmaların geniş bir çerçevede ele alınmasını sağlayacaktır. Kültürel miras yönetimi konulu yayınların bibliyometrik olarak incelendiği bu makalenin kültürel miras yönetimi konusunda bilimsel çalışma yapacak araştırmacılara ve uzmanlara yön vermesi beklenmektedir. Mevcut çalışmalara kapsamlı bir bakış sağlama niteliğinde olan bu araştırmanın, önceki araştırmaları bütün bir biçimde ele almasının yanı sıra bir sonraki araştırmalara da yön vererek kültürel miras yönetiminde koruma bilincinin geliştirilerek sürdürülebilir koruma yaklaşımının vurgulanarak öne çıkmasına ve kültürel mirasın gelecek nesillere aktarımının geliştirilmesine katkı sağlaması beklenmektedir. Ayrıca araştırmacıların kendi uzmanlık alanlarındaki gelişmeleri ve yenilikleri izleyebilmeleri ve bilgi birikimlerinin genişlemesi amacıyla bu türden bibliyometrik araştırmaların takip edilmesi ve yapılması önerilmektedir.

Kaynakça

Baytok, A. vd. (2021). *Somut Olmayan Kültürel Miras Konulu Bilimsel Yayınların Veri Görselleştirme Tekniği ile Bibliyometrik Analizi*. Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi, 5 (2), 246-262.

Cağlayan, E. vd. (2022). *Kültürel Miras Aktarımı İle İlgili Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi*. International Journal of Social Sciences and Education Research, 8 (2), 155-164.

Caple, C. (2000). *Conservation Skills*. London and New York: Routledge.

Cleere, H. (1989). Introduction: *The Rationale Of Archaeological Heritage Management*. In H. Cleere (Ed.), *Archaeological Heritage Management In The Modern World*, London: Unwin Hyman Ltd, 1-19.

Demiral, N.Ö. ve Saatçı, G. (2019). *Kültürel Miras Konulu Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi*. Eurasian Education & Literature Journal, Özel Sayı, 7-19.

Di Pietro, L. Guglielmetti Mugion, R. Mattia, G. Renzi, M.F. (2015). *Cultural Heritage And Consumer Behaviour: A Survey On Italian Cultural Visitors*, Journal Of Cultural Heritage Management And Sustainable Development, 5 (1), 60–79.

ICOMOS, (2001). *Foreword, Preface*. In J. M. Teutonico (Ed.), *Managing Change: Sustainable Approaches to the Conservation of the Built Environment*, Los Angeles: The Getty Conservation Institute.

Jureniene, V., Radzevicius, M. (2014). *Models of Cultural Heritage Management*, Transformations in Business & Economics, 2(32), 236-256.

Kerber, J. E. (1994). Introduction. In J. E. Kerber (Ed.), *Cultural Resource Management: Archaeological Research, Preservation Planning, and Public Education in the Northeastern United States*, London: Bergin&Carvey, 1-14.

Lipe, William D. (1984). *Value and Meaning in Cultural Resources*. In: Henry Cleere, ed. *Approaches to the Archaeological Heritage. A Comparative Study of World Cultural Resource Management Systems*. Cambridge: Cambridge University Press (New Directions in Archaeology), pp. 1–11.

Logan, W.S. (2007). *Closing Pandora's Box: Human Rights Conundrums in Cultural Heritage*. In Silverman, Helaine; Ruggles, D. Fairchild (eds.). *Cultural heritage and human rights*. New York, NY: Springer.

MacManamon F. P. & Hatton A. (2000). *Introduction: Considering Cultural Resource Management in Modern Society. Cultural Resource Management in Contemporary Society*, London and New York: Routledge, 1-19.

McKercher, B. & Cros, D. H. (2002). *Cultural Tourism: The Partnership Between Tourism and Cultural Heritage Management*, The Haworth Hospitality Press, New York, 1- 15, 43-55.

Muñoz Viñas, S. (2012). *Contemporary Theory of Conservation*, Routledge.

Orbaşlı, A. (2000). *Tourists in Historic Towns*, London: E & FN Spon.

Ökesli, D. (2011). *Legal Contradictions on Cultural Heritage and Conservation and New Building in Historic Environment*. Southern Architecture Journal, 3, 12-18.

Öksüz Kuşçuoglu, G. & Taş, M. (2017). *Sürdürülebilir Kültürel Miras Yönetimi*. Yalvaç Akademi Dergisi, 2 (1), 58-67.

Özkaraca, N. & Halaç, H. H. (2022). *Tarihi Çevrede Sürdürülebilirlik Konulu Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi*. Kent Akademisi, 15 (1), 203-222.

Sarı Gök, H. (2022). *Kültürel Miras Turizmi Araştırmalarının Görsel Haritalama Tekniği ile Bibliyometrik Analizi*. Journal of Humanities and Tourism Research, 12 (1), 218-234.

Spennemann, D.H.R. (2011). *Beyond "Preserving the Past for the Future": Contemporary Relevance and Historic Preservation*. Contemporary Relevance and Historic Preservation, 8, 7-22.

Sullivan, A.M. (2016). *Cultural Heritage & New Media: A Future for the Past*, The John Marshall Review of Intellectual Property Law, 15, 605-646.

Unsal, D. & Pulhan, G. (2012). *Cultural Heritage Management*, Eskişehir: Anadolu University Press.

Ünver, E. (2006). *Sustainability of Cultural Heritage Management: Keklik Street and Its Surrounding Conservation and Development Project*, Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

WCED, (1987). *Our Common Future*, Oxford University Press, New York.

Williams, J. (2009). *The Role of Science in the Management of the UK's Heritage*. National Heritage Science Strategy. NHSS report, (1), 1-40.